
PARS PRIMA

DE CONSTITUTIONE TRIBUNALIS

CAPUT I.

DE OFFICIALI

Can. 1573. — § 1. Quilibet Episcopus tenetur officialem eligere cum potestate ordinaria iudicandi, a Vicario Generali distinctum, nisi parvitas dioecesis aut paucitas negotiorum suadeat hoc officium ipsi Vicario Generali committi.

1. Episcopus etiamsi possit videre per se causas, et sententias ferre, tamen, praesertim in rebus gravioris momenti, hoc non expedit, et ex iure statutum est ut Officialis eligatur, qui sit iudex cum potestate ordinaria et unum tribunal constituat cum Episcopo (can. 1573, § 2), sed nequit iudicare causas ab Episcopo sibi reservatas, sicut Episcopus nequit reformare vel revocare processum confectum vel sententiam ab Officiali prolatam. Si numerus causarum hoc suadeat, Episcopus etiam Vice-officiales nominare potest, qui, sicut Officialis, sint non minus triginta annorum, integrae famae, doctores vel saltem periti in iure canonico (can. 1573, §§ 3-4). Debent se abstinere a recipiendis muneribus, et etiam extra iudicium ab acceptatione personarum, debent iudicare non ex privata scientia factorum, sed ex actis et probatis in iudicio.

2. Suscepto munere, coram Ordinario vel eius Delegato emitte debet iusiurandum de munere fideliter adimplendo tacto pectore et invocato Dei Nomine (cann. 1621-1622).

3. Sicut Vicarius Generalis, est amovibilis ad nutum Episcopi, sed tempore sedis vacantis non cessat, etiamsi eadem persona sit Officialis et Vicarius generalis, sed a novo Ordinario confirmari debet. Etiam in aliis causis in quibus ius non statuit tribunal collegiale (can. 1576), Officialis duos assessores adsciscere valet, quos tamen eligere debet ex iudicibus synodalibus vel pro-synodalibus.

Episcopus hac formula Officialem nominare potest:

Cum ex SS. Canonum dispositione teneamur in adiutorium Nostri Officii Pastoralis Officialem eligere ad causas cognoscendas et decidendas, Nos aciem Nostrae mentis in Te N. N. dirigentes, de prudentia, scientia, iuris peritia, aliisque, quibus polles virtutibus, plene confisi, Officialem ad Nostrum beneplacitum tenore praesentium constituimus et deputamus, cum omnibus iuribus et oneribus, quae in can. 1573 et seq. statuuntur.

In quorum fidem etc.

Datum.....

Cancell. Episc. N. N.

N. Episcopus.

Exemplar formulae iurisiurandi ab Officiali emittendi coram Ordinario:

Ego N. N. in Officialem Tribunalis dioecesanæ electus, spondeo, roveo ac iuro munus et officium mihi demandatum me fideliter, quacunque humana affectione postposita, et sincere, quantum in me est, executurum, secretum officii circa omnia, quae ratione mei muneris noverim, et maxime circa documenta secreta, et disceptationem in consilio habitam, servaturum. Sic me Deus adiuvet et haec SS. Dei Evangelia.

CAPUT II.

DE IUDICIBUS SYNODALIBUS

Can. 1574. — § 1. In qualibet dioecesi presbyteri probatae vitae et in iure canonico periti, etsi extradioecesanæ, non plures quam duodecim eligantur, ut potestate ab Episcopo delegata in litibus iudicandis partem habeant, quibus nomen esto iudicum synodaliū, aut pro-synodaliū, si extra Synodum constituentur.

1. Episcopus vel in synodo, vel extra, si synodus locum non habuit, nominare debet iudices non infra quatuor, non ultra duodecim. Si in synodo, non indiget consilio Capituli Cathedralis, si extra synodum cum consilio Capituli eligi debent, et officio cadunt post decennium, vel prius si nova synodus celebretur, ita ut omnes, etiam substituti, per deficientiam aliquorum cadant, sed denuo nominari possunt. Removeri autem nequeunt ab Episcopo ante tempus a iure statutum, nisi gravi causa et de consilio Capituli Cathedralis. Iusiurandum ut in praec. art. praestare debent.

Episcopus hac formula eos nominare potest:

Reverendo N. N. salutem et benedictionem in Domino.

Cum ex can. 1574 Cod. iuris canonici teneamur iudices synodales eligere ad causas cognoscendas a Nobis deputatos, Nos te prudentia, probitate, iuris peritia praeditum noscentes, inter iudices synodales (seu pro-synodales) libenter adnumeramus. Volumus autem quod iusiurandum, a can. 364 praescriptum, quam primum coram Nobis praestes.

In quorum fidem etc.

Datum.....

Cancell. Episc. N. N.

N. Episcopus.

CAPUT III.

DE AUDITORIBUS

Can. 1580. — § 1. Potest Ordinarius unum aut plures auditores, seu actorum instructores, sive stabiliter sive pro certa aliqua causa constituere.

§ 2. Iudex auditorem eligere potest tantummodo pro causa quam cognoscit, nisi Ordinarius iam providerit.

1. Ordinarius, Officialis vel Iudex deputatus, auditorem vel auditores eligere possunt quos convenit eligi ex iudicibus synodalibus. Auditor habet officium instruendi processum, seu citandi testes, eos audiendi, et alia acta necessaria ad processus instructionem usque ad sententiam, quam ferre nequit. Est ad nutum Episcopi vel iudicis et iusta de causa removeri potest. Iusiurandum praestare debet.

Hac formula eligi potest:

Cum ex dispositione canonis 1580 Nobis facultas data sit Iudicem instructorem eligendi, Te N. N. probitate et aestimatione praeditum in auditorem pro causa X, quae apud Tribunal Dioecesanum agitanda est, eligimus ac deputamus, praestito iureiurando de munere fideliter adimplendo et de secreto servando.

In quorum etc.

Datum...

Cancellarius Episc. N. N. N. Episcopus (Iudex, vel Officialis).

CAPUT IV.

DE TRIBUNALI COLLEGIALI

Can. 1576. — § 1. Reprobata contraria consuetudine et revocato quolibet contrario privilegio:

1° Causae contentiosae de vinculo sacrae ordinationis, et matrimonii, vel de iuribus aut bonis temporalibus cathedralis ecclesiae; itemque criminales in quibus res est de privatione beneficii inamovibilis aut de irroganda vel declaranda excommunicatione, tribunali collegiali trium iudicum reservantur;

2° Causae vero quibus agitur de delictis quae depositionis, privationis perpetuae habitus ecclesiastici, vel degradationis poenam important, reservantur tribunali quinque iudicum.

§ 2. Loci Ordinarius tribunali collegiali trium vel quinque iudicum cognitionem committere potest etiam aliarum causarum, idque praesertim faciat quando de causis agitur quae, attentis temporis, loci et personarum adiunctis et materia iudicii, difficiliore et maioris momenti videantur.

§ 3. Duos vel quatuor iudices qui una cum praeside tribunal collegiale constituunt, inter iudices synodales Ordinarius, nisi pro sua prudentia aliter opportunum existimaverit, eligat per turnum.

1. Quando ex can. 1576 requiritur tribunal collegiale, cui praesesse potest etiam ipse Episcopus, sed expedit ut praesit Officialis, vel Vice-Officialis, iudices eligantur oportet ab Ordinario inter syno-

dales et eos per turnum eligat. Tamen in peculiaribus adiunctis, sive personarum, sive locorum, Ordinarius pro sua prudentia etiam non synodales eligere potest. Tribunal collegialiter procedere debet sive in instructione processus, sive in sententia ferenda, quae ferri debet per maiorem suffragiorum partem.

Tribunal collegiale Ordinarius hac formula constituit:

Taurinen.

Testamenti N. N. (aut nullitatis matrimonii N. N.)

Cum nobis oblatus sit supplex libellus ab actore N. N. ut coram Tribunali primae instantiae causa pertractetur, ex capite... ipsum libellum remittimus Revmo Curiae Nostrae Officiali, ut causam pertractet ad normam iuris.

Cum autem ex can. 1576, in re tanti momenti, requiratur Tribunal collegiale, ipsum iuxta canones rite constituendum volumus et per praesens decretum deputamus et nominamus ad huiusmodi causam pertractandam, una cum supradicto Officiali, in Iudices adiutores Revm. N. N. et Revm. N. N., in Promot. iustitiae (vel Defensorem vinculi) Revm. N. N., in Notarium Revm. N. N., in cursorem et apparitorem Rev. D. N. N., tribuentes eis facultates necessarias et opportunas ad omnia acta iudicialia explenda usque ad publicationem sententiae.

Datum ex Nostra Episc. residentia die...

Cancell. Episc. N. N.

*N. Episcopus
(vel Vicarius Generalis
de speciali mandato).*

CAPUT V.

DE PROMOTORE IUSTITIAE ET VINCULI DEFENSORE

Can. 1586. — Constituatur in dioecesi promotor iustitiae et defensor vinculi; ille pro causis, tum contentiosis in quibus bonum publicum, Ordinarii iudicio, in discrimen vocari potest, tum criminalibus; iste pro causis, in quibus agitur de vinculo sacrae ordinationis aut matrimonii.

Can. 1589. — § 1. Ordinarii est promotorem iustitiae et vinculi defensorem eligere, qui sint sacerdotes integrae fama,

in iure canonico doctores vel ceteroqui periti, ac prudentiae et iustitiae zelo probati.

§ 2. In tribunali religiosorum promotor iustitiae sit praeterea eiusdem religionis alumnus.

1. Promotoris iustitiae praesentia requiritur in causis criminalibus, sed etiam in contentiosis, quando iudicio Ordinarii tuendum est bonum publicum. Vinculi defensoris praesentia requiritur in causis matrimonialibus, vel S. Ordinationis. Eorum absentia ex defectu citationis, acta irrita sunt. Si legitime citati non interfuerint, acta valent, sed eorum examini subicienda sunt. Duplex officium etiam in eadem persona cumulari potest, sive ad universalitatem causarum, sive pro singulis causis. Singulis vicibus iusiurandum de munere fideliter adimplendo emittere debent, nisi sint electi ad universitatem causarum.

Episcopus eos nominare potest hac formula:

Cum ex SS. Canonum dispositione eligendus sit Promotor Iustitiae (vel Defensor Vinculi), Te N. N. probitate, aestimatione et legum peritia praeditum in Promotorem Iustitiae (vel Vinculi Defensorem) pro causa X, quae apud Tribunal dioecesanum agitanda est (vel ad universitatem causarum) eligimus et deputamus, praestito iureiurando de munere fideliter adimplendo, et de secreto servando.

In quorum etc.

Datum etc.

N. Cancell. Episc.

N. Episcopus.

CAPUT VI.

DE NOTARIO

Can. 1585. — § 1. Cuilibet processui interesse oportet notarium, qui actuarii officio fungatur; adeo ut nulla habeantur acta, si actuarii manu non fuerint exarata, vel saltem ab eo subscripta.

§ 2. Quare iudex, antequam causam cognoscere incipiat, in actuarium assumere debet unum e notariis legitime constitutis, nisi ipse Ordinarius aliquem pro ea causa iam designaverit.

1. Notarius sive inter clericos, sive inter laicos eligi potest, sed in iure peritus et bonae famae. Non excommunicatus, nam acta tunc possunt infirmari; non vitandus, nam instrumenta ab ipso confecta nulla sunt (Sebastianelli, *De iud.*, c. II). Tenetur emittere iusiurandum de munere fideliter adimplendo et secreto servando, in iis quae ipsi, secreto, commissa sunt, et omnia acta subscribere nomine, cognomine et qualitate Notarii, sub poena nullitatis actus, et sigillum apponere.

Hac formula Notarius eligi potest:

Cum ex SS. Canonum dispositione eligendus sit Notarius, Te N. N. probitate et legum peritia praeditum in Notarium pro causa X, quae apud Tribunal dioecesanum agitanda est (vel ad universitatem causarum) eligimus ac deputamus, praestito iuramento de munere fideliter adimplendo et de secreto servando.

In quorum etc.

Datum...

Cancell. Episc. N. N.

N. Episcopus

CAPUT VII.

DE CURSORE ET APPARITORE

Can. 1591. — § 1. Ad acta iudicialia intimanda, nisi alia sit probata tribunalis consuetudo, constituentur cursores sive pro omnibus causis sive pro causa peculiari; item apparitores ad sententias ac decreta iudicis, eo committente, executioni mandanda.

§ 2. Eadem persona utroque officio defungi potest.

1. Officium cursoris et apparitoris definitur a dicto can., sed hoc tantum observandum, quod in qualibet Curia existere debet, et si desit, ad hoc officium explendum aliquis designandus est pro particulari processu.

Cursor est persona publica in foro ecclesiastico, proinde cum refert iudici, aut notario, se citasse, ut habuit in commissis, vel acta iudicialia executum fuisse, hae relationes praesumptione iuris publicam fidem merentur.

Cursor et Apparitor hac formula nominari potest:

Cum ex SS. Canonum dispositione eligendus sit Cursor et Apparitor, Te N. N. probitate et aliis requisitis praeditum in Cursorem et Apparitorem pro causa X, quae apud Tribunal dioecesanum agitata est (vel ad universitatem causarum) eligimus, praestito iuramento de munere fideliter adimplendo et de secreto servando.

In quorum fidem etc.

Datum...

Cancell. Episc. N. N.

N. Episcopus.

CAPUT VIII.

DE IUREIURANDO TRIBUNALIS

Can. 1621. — § 1. Excepto Episcopo qui per se potestatem iudicariam exerceat, omnes qui tribunal constituunt aut eidem opem ferunt, iusiurandum de officio rite et fideliter implendo coram Ordinario vel coram iudice a quo electi sunt, vel coram viro ecclesiastico ab alterutro delegato, praestare debent: idque ab initio suscepti officii, si sint stabiles, aut antequam causa agatur, si pro peculiari aliqua causa sint constituti.

§ 2. Etiam iudex a Sede Apostolica delegatus vel iudex ordinarius in religione clericali exempta idem iusiurandum praestare tenetur cum primum tribunal constituitur, adstante ipsius tribunalis notario, qui de praestito iureiurando actum redigat.

1. Tribunal collegiale nominatum ab Episcopo pro causis, de quibus in can. 1576, coram ipso Episcopo vel eius delegato iusiurandum praestare tenetur, sed cum Officialis vel Iudex delegatus habeat facultatem, etiam in aliis causis, sibi adsciscere iudices adiutores, tunc hi adiutores iusiurandum emittere debent coram Officiali vel Iudice, qui eos nominavit. Item hoc praestare debent omnes alii, Prom. iustitiae, Defensor vinculi, notarius et cursor. Si hi omnes nominati sint ad universitatem causarum, tunc sufficit ut iusiurandum praestetur ante officium susceptum, aliter singulis vicibus.

Notarius de praestito iuramento actum redigere debet, et potest his verbis uti:

Curia Episcopalis N.

Tribunal

Bononien.: Nullitatis matrimonii N. N.

Instrumentum iuramenti praestiti a constit. tribunali.

Ego infrascriptus notarius fidem facio quod die... mensis..... anni..... coram Revmo DD. Vicario Generali Exmi Ordinarii huius Dioecesis, duo Iudices adiutores, Vinculi defensor et alii deputati ab eodem Exmo Episcopo, decreto diei etc. pro constitutione processus in causa, de qua supra, iuramentum de munere fideliter obeundo et de secreto servando, tacto pectore, more sacerdotum, coram SS. Evangeliiis, praestiterunt proferentes singuli sequentem formulam, quam omnes pariter subscripserunt, ut infra:

«Ego N. N. in deputatus, spondeo, voceo, ac iuro munus et officium mihi demandatum, fideliter, quacunque humana affectione postposita, et sincere, quantum in me est, executurum; secretum officii circa omnia, quae ratione mei muneris noverim, et maxime circa documenta secreta, et disceptationem in consilio habitam, servaturum. Sic me Deus adiuvet, et haec SS. Dei Evangelia.»

firmatus N. Iudex

N. Iudex

N. Def. vinc.

N. Cursor

N. Notarius

Rev.us D. Officialis iuramentum non praestitit, quia, cum sit deputatus ad universitatem causarum, iuramentum praestitit coram Exmo Episcopo.

loc. † sigilli

N. Notarius.